

Nieuwe politiek onder de oude toren

De Brabantse kiezer heeft 21 maart gesproken. Of er ook wordt geluisterd, is de vraag.

In Tilburg dreigt de grote winnaar Hans Smolders al overboord te gaan. In de meeste Brabantse gemeenten is het nog dringen in de achterkamertjes waar coalities worden gesmeed. In Hilvarenbeek gaat de deur juist wijd open. „Het moet allemaal anders. Niemand wordt hier buitengesloten.”

tekst Theo van de Zande • foto Dolph Conrijn

aren we beginnen met het meest opvallende voorbeeld. Hans Smolders gold op de verkiezingsavond in Tilburg nog als absolute overwin-

naar. Zijn lijst Smolders ging van vijf naar tien zetels. Nog geen drie weken later is de kans groot dat de door Smolders zo gewenste wethoudersstoel voortijdig onder zijn kont vandaan wordt getrokken. D66, met negen zetels de tweede partij, pruint henn niet en wil het liefst ook Smolders heen een coalitie vormen, met andere partijen dus.

Hoe snel je van winnaar verliezer kan worden weet ondertussen ook de Dostelste partij BALANS, die als grootste uit de stembus kwam maar nu al langs de kant staat bij de formatie van een nieuw college van burgemeester en wethouders. „Hier wordt geen recht gedaan aan de verkiezingsuitslag”, verzuichten zowel BALANS-raadsleden als Smolders in Tilburg. Of iets ongezoeter in een reactie op bdn.nl: „Het volk kiest voor BALANS als

de grootste en de pluchezitters hebben daar gewoon maling aan.”

Het is de eerste teleurstelling en het oebegrip over wat de afgelopen weken mondjesmaat uit de achterkamertjes naar buiten komt. Het is dringen achter de schermen. Voorzichtig wordt gezocht naar nieuwe samenwerking, of juist vol ingezet op het vasthouden van de oude coalitie. Pal na het ontkenen van de stembus-keuze worden lokale politici het nog zeker de kiezer heeft gesproken, klinkt het in koor. Of er ook wordt geluisterd, blijkt opnieuw de vraag.

Te gek voor waanden, meent Con Boers, lijsttrekker van HOI Werkt in Hilvarenbeek. „We moeten af van dat oude denken van coalitie tegenover oppositie. Daarmee doe je niet alleen partijen die hebben gewonnen bij de verkiezingen tekort, maar zeker ook een deel van de kiezers.”

Het is tijd voor nieuwe politiek, stelt Boers. Met „het kan ook anders” als belofte ging ze de verkiezingen in. Nu ze met zeven zetels de grootste partij in haar gemeente is, moet ze een paar zaken uitleggen:

waarom het anders moet, hoe dan en krijg je dat voor elkaar?

In een overvolle agenda rest slechts een beetje voor een afspraak in een restaurant pal langs de snelweg. Als ze eenmaal is aangekomen, wordt haar politieke gedrevenheid het van de aangekondigde haast. Boers is wel wat gewend. Vanaf het moment dat ze acht jaar geleden met drie zetels haar entree maakte met HOI Werkt, moest ze die eigenaardige naam uitleggen. HOI staat voor Heleer, Open, Integreer. „Natuurlijk is dat een statement. Maar niet per se een verwijt aan alle andere partijen. Het is hoe wij politiek willen bedrijven.”

Dus niks achterkamertjes, maar de deuren wijd open bij de bijeenkomsten in Hilvarenbeek. Er worden zaaltjes afgehuurd waar HOI Werkt, CDA, VVD en Gemeenschapspijp onder het oog van tientallen dorpsbewoners afstemmen of ze gezamenlijk die nieuwe weg willen inslaan. „We willen net als in Zwijndrecht en Alindelo proberen te komen tot een raadsbestuur akkoord”, aldus Boers. „Daarin stellen we gezamenlijk vast welke zaken de komende raadsperiode moeten wor-

den aangepakt, welke problemen opgelost en hoe we dat gaan doen.” Ook in Hilvarenbeek echoot het citaat: „Er zijn geen liberale streepjes of sociaaldemocratische lantaarnpalen.”

De afgelopen vier jaar is het volgens de HOI-lijsttrekker te vaak voorgekomen dat vanuit de coalitie dichtgetimmerde raadvorststellen kwamen. In 2014 ging haar partij van drie naar zes zetels. Ze weet nog exact dat ze 279 stemmen minder had dan de grootste partij, Gemeenschapspijp. Tijdens de coalitieonderhandelingen stonden we vrij snel buitenspel. Daarna maakten voorstellen van ons als oppositie geen schijn van kans. Met dit nieuwe akkoord kunnen alle partijen vanaf het begin hun eigen thema's inbrengen. We zoeken daarna naar kwalitatief goede wethouders die de taken het best kunnen uitvoeren. Een sollicitatiecommissie selecteert de meest geschikte kandidaten.”

Dit laatste, de werving en selectie van wethouders, is meteen het meest heikel punt. Zo bleek afgelopen zaterdag al tijdens de tweede bijeenkomst in Hilvarenbeek. Rond Se-

WEEKEND

verijns, oud-burgemeester van Oirschot, is aangesteld om het proces in zijn voormalige woonplaats te begeleiden. Hij is althans verrast door de gevoeligheid. „Coalitiepartijen zien hun eigen werkhouding toch vaak als het veringsstuk van de partij in het college. Maar daarmee zitten gemeenteraad en college vaak heel dicht op elkaar. We hebben niet voor riks een systeem waarbij de raad het college controleert. Met werkhouders met meer afstand worden die verhoudingen duidelijker.“ Maar in beton vill Severijns het olland niet gaten. „Je stelt de hoeklijnen van beleid vast, maar je moet niet alles dichtimmeren. Je hebt steek verhouders nodig die in de raad op zoek gaan naar meerderheden.“

Nog een oud-burgemeester, Peter Noordmans van Tilburg, duikt op als informateur in Oirschot. Ook daar wordt ingezet op een breed raadsakkoord. Hij ziet het vooral als oplossing voor het herstellen van slechte verhoudingen in de gemeenteraad, waar partijen zich buitengesloten voelen. Maar hij heeft al gewaarschuwd: „Streef vooral naar open verhoudingen, want een raadsakkoord is ook maar een momentopname.“ Meteen na de verkiezingen met alle fracties duidelijk maken waar je het op voorhand over eens bent is prima, meent Noordmans. „Koester die overeenkomsten en ga er gezamenlijk mee aan de slag.“ Wat hem betreft hoeft zo'n raadsakkoord niet meteen te worden gekoppeld aan een heel nieuwe selectieprocedure voor de werving van werkhouders.

Bestuurskundige Petra Habets, die veel lokale besturen adviseert, volgde de ontwikkelingen in Zwijndrecht de afgelopen jaren van dichtbij. Ze zag

hoe bij een breed raadsakkoord elke partij wat kan winnen. Maar wie wel of niet binnenboord woedt gehaald in het nieuwe college heeft volgens haar vaak te maken met persoonlijke verhoudingen. „Het gaat om de humoren aan tafel. Als je elkaar vertrouwt kun je zelfs over grote inhoudelijke verschillen heen stappen. Kijk naar de samenwerking tussen SP en VVD in Brabant en Utrecht. Als mensen elkaar niet vertrouwen wordt het nooit wat.“

Habets ziet in de praktijk dat coalities elkaar eerder vinden in personen dan op inhoud. Daar kun je volgens haar maar beter eerlijk over zijn. „Da's beter dan dat het iets later in de coalitie klinkt.“ Maar het vroegtijdig uitsluiten van één of meerdere partijen kan volgens de bestuurskundige ook opbreken. „Je kunt elkaar over vier jaar weer nodig hebben.“

Habets denkt dat zo'n raadsakkoord juist voor Tilburg een alternatief zou kunnen zijn. Dat het niet gaat lukken tussen Lijst Smolders en D66 - of preciezer tussen de voormannen Hanis Smolders en Berend de Vries - kan volgens haar maar meteen duidelijk zijn. „Als cultuur en harnamen te ver uit elkaar liggen, is dat het recept voor vier jaar gedoe. Als je dan toch gaat praten, wel je alleen maar valse verwachtingen - ook bij de afvalverluchtingen is heel vervelend. Maar je hebt chemie nodig in een team van werkhouders om iets in de stad voor elkaar te krijgen.“

Of dat nu gebeurt met nieuwe of oude politiek, dat maakt volgens Habets niet zoveel uit. Net als Severijns stelt ze dat het smeden van een coalitie in elke gemeente vooral maatwerk is. „Er is niet één manier zaligmakend. Kies wat bij je gemeente past.“

